

◆ ST. OLAV ◆

Nr.
7-8

Oslo, 20. februar 1941

53. årg.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Samvittighetsransakelse. — Gudløshetens fiasko. — Katolske skikkelser. — Klosters gamle kirkegård på Munkholmen er funnet. — † Fru Therese Steen. — Spørsmål og svar. — Herhjemme. — - og derute. — Fastemandat. — Et lite kursus i kirkelatin.

Samvittighetsransakelse.

Har du og jeg ikke fortjent å bli kalt *troløse* — har vi ikke brutt våre helligste løfter til Gud?

Da vi fornydde vår dåpspakt erklærte vi høyt i menighetens påhør, at vi trodde på og alltid ville holde for sant *hva* den katolske Kirke lærer og *slik* den lærer det. Da vi ble opptatt i Kirken lovet vi med hånden på evangelieboken at vi ville bevare Kirkens lære og *leve etter den* til vår død — ja, vi lovet enda å gjøre alt som sto i vår makt for at de, som vi hadde ansvar for, også skulle bli Kirkens barn.

Har vi holdt disse løfter?

Kommer vi i Guds hus og til hans bord?

La oss prøve oss selv nå inn under den store bots- og fastetid, om vi kan hende innerst inne er på veien mot *frafallet* — det uhyggeligste ord av alle fordi det kan innebære noe så uavvendelig avgjort, så fortvilet hjelpeløst. Den *frafalne* er som den avhugne gren, bare ennå ikke bundet i knippe med ukruttet på Guds aker til oppbrenning på dommens dag. *Ennå ikke!*

Men hvorfor har du og jeg sviktet —?

Kan hende svarer vi øyeblikkelig: «Ja, jeg greier det ikke! Det er så altfor meget en *skal* og alt for meget en *ikke skal*.» Vi er, synes vi blitt helt legitimt trett av all Kirkens sjelepleie — trett av å bli fulgt av dens årvåkne øyner og få oppstukket etter vår mening så altfor snevre grenser for vår handle- og bevegelsesfrihet. Vi synes at det er så altfor liten plass innenfor Kirken til at vår elskede «frihet» og «uavhengighet» kan få utfolde seg — men la oss ha moralsk mot til å undersøke om vi i

grunnen forstår *hva sann* frihet og uavhengighet vil si: nemlig personlighetens befrielse fra syndens, altså fra lystenes og egenkjærlighetens, ærgjerrighetens og forfengelighetens tyranni! Og skal vi ikke ha det ennå større moralske mot å tilstå, i all fall til å begynne med over for oss selv, at det som fjerner oss fra Kirken er dens ubøyelige prinsipper, dens urokkelige fastholden av det som er *rett, godt og sant*? Vi vil ha lov til å begå den synd vi likefrem liker eller som vi er for svake til å motstå uten å behøve å skrifte den —

Men det går altså *ikke!* Hvor tror du det bærer hen om vi *selv* vil begynne å bestemme hva Gud skal synes om vår ferd — så elastisk som vår samvittighet kan være når den kommer i konflikt med vår lyst?

Er vi *troløse* fordi vi er redd for å bekjenne vår katolske tro — fordi den mulig i våre små forhold, blant en majoritet av annerledes bekjennende, kan være en hindring for å «nå fram» —? Ja, har vi rett betenkt hva det vil si å «nå fram»? For det første er det jo vår egen skyld om vi ikke lever vår herlige tro slik at den gjør oss mer arbeidsomme, samvittighetsfulle og hederlige enn andre — altså fullt konkurransedyktige — og for det annet: om det enn skulle hende at vår trosbekjennelse er oss til hindring på vår «karriere», så er det dog når alt kommer til alt i *evigheten* at det gjelder mest å «nå fram». Gud hjelpe oss til aldri å få den tunge byrde lagt inn på vår sjel at vi har skjult enn si sviktet vår overbevisning for å oppnå en jordisk fordel, men det er mange trin på denne stige ned-

Gudløshetens fiasko.

To interessante artikler.

I.

Lang og håpløs kamp mot religionen.

I den danske «Berlingske Aftenavis» for 7. februar finnes en meget interessant artikkel om gudløshetens absolutte fiasko i Sovjetrusland, som vi hermed gjengir det viktigste av. Bladet siterer i begynnelsen det russiske tidsskrift «Besbojnik» (den gudløse), som meddeler at det ikke kan feire sitt 15 års jubileum med noen større triumf. I tilslutning til dette skrives det også offisielt i «Pravda» som utkommer i Moskva og redigeres av selve presidenten for «De gudløses forbund», Jernelan Jaroslavski, at kampen mot religionen må skjerpes da det fortsatt finnes millioner av troende mennesker i landet så det er på tide at det blir tatt ordentlig fatt.

Det er likeledes bare få uker siden at samme Jaroslavski i Moskva radio erklærte at det var en skamplott at det overhodet fantes kristne innenfor unionen. Det er jo heller ikke mer enn halvannet år siden at han meddelte at det tross 21 års uopphørlig antireligiøs propaganda stadig var over 30 millioner bekjennende troende i Russland og at menighetene i Moskva alene tallet over 400000 medlemmer.

Man må innrømme at det er noe forsonende over den åpne og ærlige måte hvorpå de gudløse vedgår at alle deres anstrengelser ikke fører til noe som helst. Det eneste middel til å utrydde troen er faktisk å slå alle kristne ihjel og til tider har det jo unektelig sett ut som om man tenkte på å gripe til denne høyst radikale framgangsmåte, men man har vel innsett at resultatet ville bli såre tvilsomt.

over — har vi på noen vis satt foten på den? Er det hendt at vi f. eks. har utlevert til latter eller ironiske smil noe som hører Kirken til — dens liturgi, dens institusjoner, dens foreninger eller — dens prester? Utlevert til de som står utenfor eller — til hverandre?

«Også utenfor Kirken kan vi tjene Gud og vår neste —»

Ja, men det sa vi ikke den gang våre hjerter glødet for vår hellige tro! Slik taler vi først når vi ikke mer vil tilpasse vårt liv etter religionen men vil en religion, som tilpasser seg etter det liv vi helst vil føre. Bak tomme talemåter døyver vi vår samvittighet, men vet vi innerst inne ikke allikevel at vi lyver for Gud? Den som aldri har lært Kirkens sannhet å kjenne — ja, han kan nå fram til

80000 gudløse celler.

Det var i grunnen ikke oktoberrevolusjonen i 1917 som satte kampen mot religionen i sving — den begynte først for alvor da man i 1919 åpnet Sverdlovsky-universitetet i Moskva med 30 professorer i gudløs propaganda. To år etter gikk man til opprettelsen av de såkalte «gudløse celler», som var «sammenslutninger av «aktive gudløse» i hele unionen. I 1929 var antallet av disse celler offisielt 7000 med 125000 medlemmer — så tok agitasjonen voldsom fart og i 1931 var deres antall 8000 med 7 millioner medlemmer. Men underlig nok meddeles det i 1936 at det nå er 50000 celler med 5 millioner medlemmer. Om disse tall er riktige er det jo vanskelig å ha noen formening om, men det er jo øyensynlig at det er skjedd en tilbakegang. De gudløses forbund teller forøvrig en ungdomsavdeling som er oppgitt å ha 2 millioner medlemmer, og i fjor valgtes marsjall Voroskilovs 16-årige sønn til president.

Propagandamidlene har vært og er antireligiøse museer, fordrag, møter og en flom av trykksaker fra det antireligiøse forlag i form av bøker, brosjyrer og tidsskrifter.

Religionsfriheten.

Imidlertid er man ikke alltid oppmerksom på at den russiske stat anerkjenner samvittighetsfriheten, men kommunist-partiet gjør det ikke. Om dette skriver det danske blad: I Sovjett-konstitusjonens art. 124 heter det: «For å sikre trosfriheten er kirken skilt fra staten og skolen fra kirken. Det tilkjennes enhver med statsborgerskap rett til å drive antireligiøs propaganda og

Gud uten å stå i Kirkens ytre samfunn, men det kan hverken du eller jeg eller noen som helst annen troløs katolikk.

Er det noe i vårt indre som sier oss: «Som jeg lever nå må jeg ikke dø?» La oss da lytte til denne stemme! Dag for dag kommer døden, vår død, oss nærmere —

Gud glemmer ikke hva han har gjort mot oss og hva vi har gjort mot ham — La oss angre, vende om, gjøre bot, sone —

La oss be ham om barmhjertighet — i ord og i handlinger — ved å være barmhjertige selv.

Barmhjertige mot vår neste, barmhjertige mot vår stakkels troløse sjel —

Gud, du som søker de villfarne, søk også meg og før meg hjem til din bolig blant menneskene her på jorden og derfra til din evige bolig i himlen —!

likeså til å forrette religiøs kultus.» Dette er altså statens holdning — mens Jaroslavski erklærer: «For kommunistpartiet er religion ingen privatsak. En sann kommunist må av all sin kraft bekjempe all tro på Gud.»

Om metodene synes det å ha hersket megen diskusjon — således erklærte Lunatcharski under det voldsomme propagandafelttog for noen år siden: «Troen er som en spiker — jo mer man slår på den desto dypere trenger den inn!» Det minner om det berømte historiske svar Theodore Beza ga kongen av Navarra: «Herre konge, det er min plikt å tåle og ikke tilføye slag for den Guds kirke i hvis navn jeg taler. Men tillat meg å minne Deres majestet om at Kirken er en ambolt som har holdt for mange hamre!»

Kirken som sosial fiende.

I 1930 ble det innledet et rasende felttog mot all Gudsdyrkelse i Rusland. Nå skulle all religion tilintetgjøres og man tok fatt på å forfølge kirken, ikke som politisk men som sosial fiende. Alle voldsmetoder ble tatt i bruk, men det viste seg snart at det var adskillig lettere å knuse folket enn troen. Stalin tok forøvrig avstand fra alle voldshandlinger mot religionen og kritiserte dem offentlig — det ble også utstedt forbud mot å lukke kirkene. Senere ble det riktig nok innført en sterkt forhøyet religionsskatt, hvorefter hvert enkelt Gudshus skulle betale ca. 35000 rubler årlig til staten, hvilket tvang mange til å lukke. Allikevel uttalte Jaroslavski for tre år siden: «Det er meget farlig å glemme at de religiøse fordommer ennå er meget sterke blant Sovjet-Ruslands arbeidere. Det finnes 30000 kristne menigheter og man må ikke tenke at det bare er gamle mennesker som er troende. Det finnes mange unge som er oppdradd i sovjetts skoler uten at det er lykkes å befri dem for religionens opium.»

Ikonene kommer fram.

Det er i denne forbinnelse verd å legge merke til at det bare er kort tid siden at det ble klaget i den russiske presse over at barn i sovjettskolene stadig sang i kirkekorene. For et års tid siden ble det påtalt i «Besbojnik» at skoleelevene fremdeles interesserte seg for religion og gikk i kirke. På helligdagene, som jo er tvungne skoledager, møter de i sine peneste klær og foreldrene støtter både dem og de unge på dette punkt. Ikonene — de hellige bilder — er igjen kommet fram i mange hjem, og spør man om hvorfor, får man gjerne til svar at det er «for å være på den sikre side» — hvis altså de gudløse har urett kan det ikke skade om man fremdeles holder seg inne med religionen! Det bringer nesten tanken hen på Ludvig Holbergs ord da man bebreidet ham at han som de andre pilegrimer var krøpet på sine knær opp ad Scala sancta i Rom tross det at han var protestant: «Jeg tenkte at i fall det er sant hva det fortelles om trappens hellighet var det ikke min ære for nær å tre i de hellige fotspor. Og hvis det ikke er sant fortjener jeg allikevel ikke å dadles derfor, ettersom min villfarelse var et vidnesbyrd om from ydmykhet!»

II.

De antireligiøse museer.

I forbinnelse med denne artikkel er det instruktivt å lese hva «Osservatore Romano» skriver 2. februar om de religiøse forhold i Sovjett.

Det nevnes først at man i kampen mot den kristne tro i landet har betraktet opprettelsen av antireligiøse museer som et av de mest effektive propagandamidler for gudløsheten. Disse er planmessig blitt åpnet over hele landet, først i Moskva og Leningrad, siden på alle større steder. Man har med forkjærlighet beslaglagt helligdommer som før har tilhørt den ortodokse russiske kirke til dette øyemed. Eldgamle katedraler og berømte klostre er tatt i bruk og benyttet til utstilling og demonstrasjoner av religiøse atributter og dokumenter, for at de besøkende kunne bli overbevist om kirkens reaksjonære og udemokratiske ånd.

Antallet av disse museer er øket betydelig i løpet av de siste årene, og den gudløse presse søker stadig å understreke deres betydning på grunnlag av deres agitatoriske slagkraft. Allikevel er tidsskriftet «Antireligioznik» nødt til å innrømme at de trenger en kraftig reorganisasjon om de ikke skal virke mot sin hensikt. Som de nu er virker de ikke så meget som antireligiøs propaganda på de besøkende — meget mer er det en viss historisk interesse de vekker, nemlig om det som har vært. Således ser man gang på gang at de antiklerikale avdelinger så langt fra latterliggjør prestestanden som meningen er, at de tvertom blir gjenstand for direkte valfart! De besøkendes religiøse følelser kalles på ny til live og utdypes ved synet av de hellige bilder, alterkar, relikviegjemmer osv. — og det hender ikke sjelden at man i Moskva ser folk forrette sine bønner foran de utstilte ikoner!

Så vidt «Osservatore Romano». Felles for begge artikler er bekreftelsen av det faktum at «Hovedes porter» intet formår overfor Guds rikes evangelium og Kristi Kirke i det lange løp.

Katolske skikkelser.

Lorenzo Perosi.

Det er nå gått over 40 år siden at pave Leo XIII kalte den unge Lorenzo Perosi fra Venedig til den evige stad og gjorde ham til direktør for det pavelige musikk-kapell, det såkalte «Capella Sistina». Det var en utmerkelse, men i grunnen bare et ledd i en utvikling som tok sin begynnelse da det i 1872 avholdtes en katolsk kongress i Venedig med det formål å drøfte midlene til å føre kirkemusikken tilbake til sine opphøyede tradisjoner. Denne kongress ble siden en årlig tilbakevendende foreteelse. Kirkemusikken i Italia var nemlig den gang for en stor del behersket av en retning, som ønsket å gi den et

mer melodramatisk og teatralisk tilsnitt på linje med den stilart som ble dyrket av de store operakomponister Rossini, Donizetti, Bellini og først og fremst Verdi. I de store basilikaers musikkapeller hadde denne retning sneket seg inn, mesterlig ganske visst representert av navner som Meluzzi, Raimonde og Aldega. Men alt mesterskap kunne ikke dekke over det faktum at det ut fra kirkemusikkens innerste vesen var en utglidende tendens og at en reform var påkrevd. En bevegelse i den retning eksisterte altså, men var uten en samlende kraft — den fant den i den unge Lorenzo Perosi.

Perosi er født 20. des. 1872 i Tortona som sønn av en gjennommusikalsk familie. Hans far, organist ved katedralen maestro Guiseppe Perosi, ga ham den første musikkundervisning da gutten bare var tre år gammel, og i ni års alderen assisterte han faren med orgelspill under gudstjenestene — tretten år gammel komponerer han sine første opus, en rekke hymner til himmeldronningen. At musikken var han vei var gitt og etter å ha studert ved Sta. Cecilia-akademiet og ved Monte Cassinos anerkjente musikk-skole kom han til det berømte kgl. konservatorium i Milano, hvis beste elev han snart ble. Han fullendte sin utdanning under de store mestre i Tyskland — bl. a. oppholdt han seg i lengere tid i Regensburg under Haberts informasjon.

Da Perosi i 1892 vendte tilbake til Italia var han «maestro» og ble straks leder av domkapellet i Imola, hvorfra hans navn som eminent dirigent og komponist snart fløy ut over hele landet. Men her modnedes også hans beslutning om å bli prest, hvortil han hadde forberedt seg gjennom en lengere årrekke. Han hadde en trofast og god støtte i kardinal-patriarken av Venedig Guiseppe Sarto, den senere pave Pius X. Han kalte ham til Venedig og meddelte ham selv der den hellige prestevigsel — og der fant Perosi den rette atmosfære for sin kunst. Hans store gjennombrudd skjedde i 1897 hvor det avholdtes en nasjonal eukaristisk kongress i Venedig, hvorunder uroppførelsen fant sted av første delen av hans trilogi «Kristi lidelse». Den grep alle tilhørerne ved sin skjønnhet og edle harmonier hvilket også gjentok seg da den senere i sin helhet ble oppført i Milano. Nå er den en av Perosis mest oppførte oratorier. En rekke praktfulle messer og annen kirkemusikk fulgte etter.

Så gikk det som det var å vente: i 1897 ble han kalt til Rom. Det var den store forening «Circolo di San Pietro» som ønsket han skulle dirigere oppførelsen av hans like fullendte verk «Kristi oppstandelse». Innstuderingen tok lang tid — først 13 desember neste år fant uroppførelsen sted i apostelbasilikaen på Piazza Venezia og ble en overveldende suksess, og få dager etter ble Perosi mottatt i privataudiens av pave Leo XIII som utnevnte ham til leder av «Capella Sistina». Det var en like så ærefull som ansvarsfull oppgave han fikk overdradd, ti dette kapell hadde alltid vært ledet av de store mestre og disses elever og aldri vært smittet av den nyere tids dårlige smak på kirkemusikkens område — det holdt seg til den pavelige residens' klassiske «Scho-

lae», og selv når dets store dirigentnavn som Palestrina, Zoilo, Allepi osv. naturlig innimellom var blitt avløst av musikere av mindre format, så holdt også de seg strengt til tradisjonene. Det var en stor arv å løfte for den unge Perosi, men den ble løftet og en rekke herlige verker fra hans hånd stammer fra denne periode.

Selvfølgerlig måtte han gå inn for en reformasjon av kirkemusikken, men det ble en lang og bitter kamp. Opposisjonen syntes den kunne ha fritt slag og førte en meget skarp polemikk. — Perosi svarte med sin kunst som veldet ut av rene og opphøyede kilder og hvis melodiose skjønnhet beviste at kirkemusikk etter de strengeste retningslinjer ikke behøvet å bli ensformig eller kjedelig. Den kloke, gamle pave Leo XIII lot kritikkens strid ha fritt løp uten å hemme den — han så jo hvor den virket direkte inspirerende på Perosis arbeidstempo og skaperkraft. Så døde han og ble etterfulgt av Perosis personlige venn og velynder Pius X som av all makt gikk inn for reformbevegelsens mål og retningsmidler. Dødsfallet gikk forøvrig sterkt inn på Perosi som i den anledning komponerte sin «Store dødsmesse» som nå alltid benyttes når den Hl. Stol er blitt ledig.

Den følgende tid bringer en rekke herlige verker fra hans hånd — alle religiøst preget og over religiøse emner, men fylt av en lyrisk kraft som understrekes enn mer av de italienske tekster han nå ofte benytter istedet for eller avvekslende med latinske. Hans arbeidspress var overveldende — han reiste således i de årene rundt i Italia og dirigerte selv sine verker, hvilket skaffet ham en stor popularitet. Også i Wien og Paris ble han hyldet — nå var det forøvrig ikke bare oratorier og liturgisk kirkemusikk han skapte, men også en rekke orkesterverker — således en «Suite» over Italias største byer, hvorav den som bærer titlen «Messina» er inspirert av de forferdelige jordskjelv på stedet. Men Perosi ble overanstrengt — både av arbeidet, de urolige forhold, den sorg som pave Pius's død voldt ham og ikke minst kampen for reformbevegelsen. Han ble syk og måtte nedbrudt på sjel og legem trekke seg tilbake i ensomheten, hvor han levet stille og ubemerket til pave Pius XI uttalte ønsket om han ville komponere musikken i anledning jubileet i 1933. Det er så betegnende for Perosi's personlighet at han straks fulgte oppfordringen og stilte seg til den Hl. faders disposisjon, og han komponerte «Messa Redemptio-nis» som innleder en ny fase i hans kunst. Hans musikk er blitt mindre iørefallende og tilgjengelig for øyeblikkelig forståelse, men til gjengjeld så meget dypere og altomfattende. Hans nye musikkoppfatning gjør seg gjeldende i alle følgende verker. Fra 1935 er han atter «Capella Sistina»s dyktige og avholdte leder.

Den retning som nå preger Perosis verker har selvfølgelig også framkalt en mengde diskusjoner og meningsforskjell, idet noen foretrekker hans lette og melodiose komposisjoner, mens andre gir prisen til hans senere arbeider som er preget av de kamper og lidelser han har gjennomgått — ikke minst da

sykdom slo ham ut. Det kan tilføyes at den nåværende pave setter ham høyt og at Perosi har lovet fremdeles å vie Capella Sistina alle sine krefter. Vi kan ennå glede til mange verker fra hans hånd!

Klostrets gamle kirkegård på Munkholmen er funnet.

I «Adresseavisen» har pastor Olaf Digre skrevet følgende interessante artikkel, som vi tillater oss å gjengi.

Nidarholm, Holm eller Munkholmen, som den lille holmen ute i Trondheimsfjorden mest er blitt kalt, må bli regnet blant de mest betydelige og berømte steder i vårt lands gamle historie og kultur.

Den første gang holmen trer inn i historiens lys er i året 995, da sagaen beretter at kong Olav Tryggvason og en mengde bønder drar ut til Nidarholm fra Lade med hodene av Håkon Jarl og trelen Kark og setter dem på stake der. Det sies da at holmen ble brukt til rettested for tyver og ugjerningsmenn.

På denne holmen finner vi også de første spor av klostervesen i Norge, idet kong Knut den mektige i 1028 her grunnla et benediktinerkloster med engelske munk. Kong Knut hadde da opplevd å se sin drøm virkeliggjort om å knytte sammen de tre rikene omkring Nordsjøen: Danmark, England og Norge, til et stort rike, en samling grunnet på det syn at Nordsjøen ikke adskilte, men knyttet sammen de 3 riker geografisk og kommersielt.

Om denne klosterstiftelse hører vi ikke mere, da Norge gjenvant sin selvstendighet og selv ble sterkest. Men engang etter 1105 ble et nytt kloster grunnlagt der av kong Magnus Barfots lendermann, Sigurd Ullstreng fra Viggja i Børsa. I 1136 førtes den blindede og lemlested kong Magnus Sigurdsson hit ut og gikk i kloster, den eneste norske kongen som er blitt munk.

Klosteret har for øvrig vært hjem for mange betydelige menn ned gjennom tidene, menn som har vært med aktivt i landets styre og stell. Av abbedene kjenner vi navnene på en hel rekke, ialt 10. Flere av dem som er store og betydelige personligheter i sin tid, hvis navn var kjent utenom landets grenser. Den mest berømte var abbed Bjørn, (Ritabjørn) som var like stor både som geistlig og statsmann og levde på kong Håkon Håkonsens tid (død i 1244). En jevnbyrdig med denne kanskje i dyktighet var en abbed Arne (omkr. 1300). En av abbedene ble erkebiskop i 1350, nemlig Olav. En annen ble biskop på Skálholt på Island (Grim Skutesson).

Vi må også minnes Tjodrek munk som satt her på Munkholmen og skrev sin historie om de gamle norske kongene på latin omkring 1180.

Klostret brente til sist ved lynnedslag den 5. mai 1531 under et forferdelig uvær. Samme skjebne led da også Domkirken og hele Nidaros. Dermed ender klostrets historie. Tidene var urolige, og reformasjonen sto for døren. I april 1537, da den siste erkebiskop var flyktet til Holland, lå Nidarholm, sammen med Steinviksholm, som det siste lille vern for et selvstendig Norge. Klostret var blitt en festning. Da danskene kom og beleiret den, fortelles det at det ble skutt fra den dag og natt, inntil

Steinviksholmen overga seg. Da ga besetningen på Munkholmen også opp.

Vi ser hvilken framtreddende rolle Munkholmen har spilt i vårt folks historie. Denne lille plett er i sannhet historisk dyrebar grunn for oss. Men en ting har bevirket at dette er blitt noe fjernt i vår bevissthet, og det er mangelen på synlige minnesmerker fra disse fjerne tider. Alle spor synes å være slettet ut ved de omfattende og forskjellige militære anlegg der ute i de siste tre hundre år.

Oberstløytnant C. S. Widerberg kommer i sin interessante avhandling i «Militærtetnisk tidsskrift for Ingeniør-våpnet» 1936 til den slutning at vi i dag ikke har tilbake noen synlige minnesmerker fra klostertiden. Både kirken og klosterbygningene er borte. Alt der ute er av senere dato. En søylebasis og en stump av en marmorsoyle har nå i 100 år gått for å være det eneste man har hatt som minne om kirken. Men disse ting har med sikkerhet tilhørt en av veggarkadene i Domkirkens langkor.

På grunnlag av klostrets sigill, som det er bevart et avtrykk av, antas kirken å ha vært en rundkirke. Widerberg anfører biskop Neumanns ord i «Urda» om hva denne så på Munkholmen i 1827:

«Tæt ved denne (ytte rotunde) har kirken ligget, hvis kor endnu er tilsyne, 16 al. bredt og 8 al. dybt. Gulvet i dette ligger endnu sirlig belagt med stenfliser og av et i sandsten skjønt uthugget vindu mot sønden er en del tilovers ...»

Var dette den siste rest av kirken, eller var det kanskje noe av klosterbygningene? Vi er ikke i stand til å svare mere, — hvis da ikke en grundig arkeologisk undersøkelse i framtiden vil kunne løse gåten. Widerberg sier til slutt: «Det ville være av interesse å undersøke hvorvidt kirkegården med «de gamle munkers graver og likstener» nå også skulle være sporløst forsvunnet.»

Dette siste er dog ikke lenger nå noen gåte. Siste høst fikk jeg anledning til å se på noe gravningsarbeide der ute. Ved de undersøkelser som da ble foretatt støtte man på ialt 8 begravelser i forskjellig dybde under gresstorven på holmens nordøstre side, og i en utstrekning av omkring 25 meter. Skjelettene lå alle orientert i retning øst-vest og ganske urørte tidligere på 2 nær. Det kan ikke være tvil om at man etter dette har funnet igjen klostrets gamle kirkegård. Benene blev samlet og lagt i en fellesgrav.

Det burde være en selvfølge, en gang i framtiden, — forhåpentlig om ikke alt for lenge — at der ble satt et synlig minnesmerke her som kunne tale til den besøkende om de mennesker som engang levde her ute og som også til slutt fant sitt siste hvilested på denne vår lille saga-øy.

OLAV A. DIGRE.

Fru Therese Steen.

Med fru Therese Steen, som døde på Vor Frue hospital 10. februar d. å. er atter en av den gamle garde, en av vårt lille samfunns støtter vandret bort. Hennes plass i kirken, hvor man i henvend

en menneskealder alltid har kunnet finne henne ved fro-, høymesse eller aftenandakt, er tom. Der er en trofast katolikk mindre i blant oss.

Vel var ikke fru Steen av de lykkelige, som eide den økonomiske evne til å være med å bygge kirken i dens ytre former. Men hvor nødvendig det enn er for kirken å ha den ytre struktur, så er den dog bare rammen om Guds kirke på jorden, den som er av ånd og er bygget av levende stener. Og her teller hver troende sjel, stor eller liten, fattig eller rik.

Fru Steen var uten svikt i sin tro og hun elsket sin kirke over alt. Hvor skrøpelig hun mangan gang kunde være strevet hun seg fram, ved hjelp av sine to stokker, til Herrens hus. Her fant hun fred og lindring for smerter og savn. Relativt sett var hun et ensomt menneske. Hennes barn og barnebarn, som hun omfattet med varme følelser, bodde for langt vekk til at hun kunne ha den glede av samværet som hun ønsket. Men man hadde dog aldri inntrykk av at hun led under følelsen av å være ensom. Hun hadde jo sin kjære St. Olavs kirke rett overfor sine vinduer. Var hun ikke derovre, så hadde hun alltid kirken for øye. Hun kunne folde sine hender med blikket mot korset, når klokkene kalte til Angelusbønn.

Med sin kjærlighet og tro på Gud og kirken og sine bønner for dens velferd var hun visselig en av dens åndelige pillarer. Ut fra en trygg samfunnsfølelse omfattet hun sine trosfeller med tillit og hengivenhet. Likesom hun detok i enhvers ve og vel, ønsket hun så innerlig å bli mødt med forståelse, når hun selv søkte trøst og deltagelse for sine lidelser og for de mange støt som livet gir, og som den en-somme må bære alene.

Fru Steen var en rikt utrustet personlighet med solide kunnskaper og mange interesser. I sin tid var hun en skattet bidragsyder i dagspressen og i tidsskrifter. Også «St. Olav»s lesere har kunnet glede seg over hennes fine inserater både i prosa og poesi.

I de senere år var hennes helbred sterkt nedbrutt. Det var blitt vanskelig å kunne klare seg alene, og hun sto overfor å måtte ta beslutningen om å flytte i gamlehjem. Men hvorhen enn tankene gikk i denne forbindelse så ble det for langt fra St. Olavs kirke. Og under enhver omstendighet, sa hun, kunne hun ikke tenke seg å leve sine siste dager uten å være i kontakt med katolske søstre. «Jeg skulle ønske jeg kunne få dø nå, og forlate verden her fra mitt gamle hjem,» sa hun dagen før hun ble syk og kom til Vor Frue hospital.

Hennes ønske ble oppfylt. Hun fikk dø omgitt av sine kjære søstre, og hun slapp å flytte fra sitt hjem. Så er Therese Steen nådd til vandringens mål på en lang og tornefull vei. Hun hvile i fred, og det evige lys lyse for henne! Velsignet være hennes minne for slekt og venner.

S. Ø.

Spørsmål og Svar.

(Under denne rubrikk vil en av våre medarbeidere, monsignor Kjelstrup, svare på spørsmål som kan påregne almen interesse. Hans adresse er: Vår Frue Villa, Smedstad pr. Oslo. Alle henvendelser behandles konfidentielt, og intet navn offentliggjøres.)

Katolisisme og hedenskap.

Spørsmål: Jeg ser leilighetsvis «St. Olav» hos en venn og la nylig merke til at rubrikken «Spørsmål og svar» nå er gjenopptatt. Det gleder meg, for jeg interesserer meg for vår gamle kristentro, og jeg fikk for noen år siden et greit svar på et spørsmål jeg innsendte. Nå kommer jeg med et nyt som jeg tror mange med meg vil være takknemlig for å få svar på. Her er det: Hvordan vil De forsvare at den katolske Kirke ved sin gudstjeneste anvender ceremonier som like fram synes lånt fra hedenske religioner, som f. eks. bruken av røkelse o. l.? Alle disse ceremonier, især ved høytidelige anledninger, er nok muligens — som en kunsthistoriker nylig uttrykte det — «et formens og fargenes kunstverk», men de må sikkert virke forstyrrende på andakten, især når man tenker på at meget av det er hedensk.

Lærer.

Svar: Det er dessverre meget alminnelig å høre protestanter av de forskjellige trossamfunn anklage Moderkirken for utvorteshet og formalisme. Man ser på de liturgiske former uten å vite at de er det festlige draperi om en hellig offerhandling, den hellige Messe som er den ublodige fornyelse av Kristi offer på Golgata, og man er ikke oppmerksom på konsekvensen av vår tro på Kristi personlige nærvær i Alterets Sakarment — nemlig at vi tilber Frelseren under de sakramentale skikkelser, og det krever ganske andre former for gudstjenesten enn der, hvor denne hovedsakelig består i preken og salmesang. Gud Herren har jo i den gamle Pakt selv gitt utførlige forskrifter for det gudstjenestlige ceremoniell. Disse hellige symboler kan nemlig tale til det fromme sinn med større kraft enn den mest veltalende preken. Med rette sier derfor den store engelske konvertitt kardinal Manning: «For den uandektige og vantro er ceremoniene bare en maske, men for den som tror er de fliken av Guds klædebon og åpenbaringen av hans usynlige majestet og herlighet.»

De synes å ha en særs motvilje mot bruken av røkelse. Vet De da ikke at den i Åpenbaringsens bok omtales som sinnbilde på bønner, idet det sies at de eldste foran Lamets kongsstol bærer fram «røkelse i gylne virakskåler, hvilket er de helliges bønner». Også ved Moderkirkens gudstjenester er røkelsen et talende symbol på bønn og tilbedelse. Den kongelige skald sier derfor også: «Min bønn stige opp som virak for ditt åsyn.»

Uvidenheten om det som foregår ved alteret under den katolske gudstjeneste er gjerne, som før antydnet, den egentlige årsak til uviljen mot de liturgiske former og symboler. At det er en hellig og gripende offerhandling som finner sted med Kristus som offerprest og offergave — det vet bare de færreste protestanter som er til stede ved våre formiddagsgudstjenester. Også om de første kristnes gudstjeneste vet man svært lite. Man tenker seg den i regelen som noe i likhet med de tale- og sangforsamlinger som utgjør gudstjenesten i de fleste protestantiske trossamfund. Hør derfor hva en kjent dansk-luthersk teolog, pastor Chr. Barfoed forteller om resultatet av sine studier av dette spørsmål:

«Ved besøkene i de gamle katakomber og basilikaer ble det meg klart, hvor langt vår lutherske kirke er kommet bort fra apostelkirkens og oldkirkens tro, gudstjeneste og hele liv. — I apostelkirken og oldkirken gikk man ikke i kirke for å høre pastor N. N., men for å feire det hellige Nadverdoffer sammen med en menighet — delta i ofringen og deretter i Sakramentet.» (Chr. Barfoed: «Vår Høymesse», s. 94).

Det beste råd jeg her kan gi Dem er: Anskaff Dem pater Lutz's prektige bok «Kors og alter». Den vil kunne lære Dem meget, og De vil se hvordan sannhet og skjønnhet alltid hører sammen.

Til slutt bare dette: Finner De i Moderkirken religiøse ceremonier og kultusformer som også anvendes i enkelte hedenske religioner, skal De ikke si: «Disse ting finnes også hos hedningene. Altså er de hedenske.» Men De skal si: «Disse ting finnes også i den kristne gudstjeneste. Altså er de kristne.» Det er ingen ringere enn den store engelske konvertitt kardinal Newman som gir dette råd.

Apostelen Peters opphold i Roma.

Spørsmål: Da det av Apostelgj. framgår at Peter deltok og talte det avgjørende ord i apostelkonsiliet i Jerusalem, og det likeledes er historisk sikkert at han en tid oppholdt seg i Antiokia i Syria, forekommer det meg litt vanskelig å få det til at han i så lang tid var biskop av Roma. Der finnes vel kirkefedre som gir opplysning om disse ting?

Interessert.

Svar: Apostelen Peter drog første gang til Roma under Claudius i året 42, etterat han var sloppet ut av det fengsel Herodes Agrippa hadde kastet ham i. Peter forlot Roma i året 52, da et edikt, utstedt av keiser Claudius, forjog jøder og kristne fra keiserrikets hovedstad. Det var også i dette år Peter kom til Jerusalem og førte forsetet i apostelkonsiliet. Han kom igjen til Roma i året 64 og gikk i døden for sin Herre og Mester i 67.

Hechjemme —

Hønefoss. Det er lenge siden det er skrevet noe fra Hønefoss. Vi lever heroppe med 30 graders kulde, så stille og ensomt men ikke forlatt. Presten med sin lille men koselege prestegård er vi alle glad i, ivrig som han virker i sitt kall. Søstrene på hospitalet er alltid snille og hjelpsomme skjønt de har det travelt til alle tider. Menigheten oppfyller trofast sin søndagsplikt og er også meget interesserte i for-

eningen hvor man syr, oppmuntrer hverandre og styrker seg ved en kopp kaffe. Av og til har vi besøk. Ved juletre festen var herr pater Rommelse fra Stabekk så elskverdig å underholde oss med foredrag og lysbilder som vi er ham meget takknemmelig for. Senere kom herr pastor Maesch fra Oslo og holdt foredrag med farvelagte lysbilder fra katakombene hvilket også var meget kjærkomment og interessant. Det var så å si en opplevelse for oss og vi tilstedeværende følte oss forente med de første kristne i tro, håp og kjærlighet — til vår Herre Jesus Kristus og vår hellige katolske Kirke. Derfor sang vi også til slutt: «La oss fredelig vandre med hverandre — alle våre dager — — —»

R.

Oslo. St. Elisabethkongregasjonen av St. Olav hadde generalforsamling tirsdag 4. februar. Når alt tas i betraktning var frammetotet forholdsvis bra. Kongregasjonens soster Margrethe Marie var forhindret i å delta og i hennes sted møtte søster Clemence. Først var det sedvanlige kirkemøte i søstrenes nye kapell på St. Josephs Institutt hvor pastor Heiss fortsatte sin foredragsserie med emnet: «Guds barn». Etter andakten samledes man så i klubblokalet hvor et dekket bord ventet. Etter den vanlige bønn leste sekretæren årsberetningen. Det er avholdt 5 ordinære møter, alle med foredrag og selskapeleg samvær etterpå og et ekstraordinært møte — Jesu hjerte-festen — med felleskommunion. Det ble lest 5 hl. messer for kongregasjonens medlemmer. Den 13., 14., 15. november avholdtes under ledelse av pater Lutz retrett i Neberggaten for begge menighetens gifte damer. Den hadde god tilslutning. Styret har bestått av preses mgr. Snoeys — for tiden remplasert av pastor Heiss — fru Karen Sund, prefekt, fru Hansen, vise-prefekt, fru Røstad, kasserer, fru Vig-Andersen, sekretær og fru Pettersen med fruene Christiansen og Kristensen som suppleanter. Regnskapet ble deretter opplest av kassereren. Hverken årsberetning eller regnskap foranlediget noen bemerkning. Etter et hyggelig selskapeleg samvær ble generalforsamlingen avsluttet.

Sekretæren.

Stabekk. Stabekk lokalledd av St. Olavs forbund hadde etter en lengere pause en hyggelig sammenkomst for medlemmene etter høymessen søndag den 2. febr. i prestegården. I spisestuen hadde søstrene dekket et pent bord, og hadde i anledningen tryllet fram kaffe og te. Formannen hr. Germeten ønsket alle velkommen, og opplyste, at det var meningen å holde våre sammenkomster inntil videre etter høymessen på grunn av mørkleggingen. Det ble en hyggelig liten tilstelning. Hr. pater Rommelse viste også fram flere interessante filmer.

L. H. S.

— og decute

St. Franciskus-basilikaen i Assisi er under restaurering og man har ved denne anledning oppdaget en del verdifulle mosaikkarbeider fra kirkens eldste tid, som i århundrenes løp er blitt overmalt. Man holder i øvrig i øyeblikket på med å sikre Giottos berømte fresker i overkirken mot truende fuktighetsskade.

Den pavelige kommisjon for kirkelig arkeologi har i det forløpne år hovedsakelig beskjeftiget seg med undersøkelse og beskyttelse av de i katakombene gjorte funn. Man har dessuten avsluttet arbeidene ved apostelbasilikaen på Via Appia. Man har i de siste måneder gjort betydningsfulle oppdagelser på Via Latina idet man under fundamenteringsarbeidene til et nybygg har støtt på meget interessante levninger av en begravellesplass fra den eldste kristne tid. Utgravningene som man har foretatt inntil nå viser at det dreier seg om noen store katakombeanlegg, som er ordnet i to etasjes gallerier. Man har bl. a. funnet meget interessante inskripsjoner

Fastemandat for året 1941

- I. På grunn av de vanskelige forhold som vi nå lever i og som gjør det ofte umulig å skaffe den mat vi er vant til å ha blir i år alle dispensert både fra faste og abstinens. Unntatt er *Langfredag* hvor alle er forpliktet til å holde både faste- og abstinensbudet, når de ellers er forpliktet til det.
- II. Trass i denne dispens må fastetidens ånd likevel holdes levende hos alle. Derfor anmodes alle inntrengende om i fastetiden minst én gang om uken å be den smertefulle rosenkrans og én gang om uken å be korsveien i kirken, enten privat eller ved å overvære den offentlige korsveilandakt om fredagen. Likeså skal alle som er i stand til det, i fastetiden legge en almisser, avpasset etter deres økonomiske forhold, i de bøsser som i dette øyemed skal settes opp i alle kirker og offentlige kapeller med påskrift: «Fastealmisser». Disse fastealmisser som skal nyttes til beste for våre kirkelige institusjoner,

skal sendes til det *Apostoliske Vikariat*. Den som ikke er i stand til å gi en slik almisser, skal be den smertefulle rosenkrans på søndagene i fastetiden for Kirkens anliggender.

- III. I de såkalte *lukkede tider*, d. e. fra og med *askeonsdag* til og med *påskefesten* og fra og med *første adventssøndag* til og med *julefesten*, må det ikke holdes høytidelige brylluper. I selve *faste- og adventstiden* skal de troende overhode avholde seg fra *dans og andre støyende offentlige forlystelser*.
- IV. Tiden til å oppfylle Kirkens bud om *påskeskommunionen fastsettes til tiden fra Palmesøndag* til og med *Treenighetsfest*.

Gitt i Oslo den 2. februar 1941.

† *Jacob Mangers*.
Apostolisk vikar, biskop av Selja.

Dette fastemandat skal lesse opp i alle kirker og offentlige kapeller søndag Quinquagesima.

Et litet kursus i kirkelatin.

Rettelse: I den første time skal ikke «hun, den osv.» stå under *amant*. Det er *amat*, han elsker, som også kan bety hun elsker, den elsker osv.

Amant, de elsker, er alltid flertall.

II.

- A. Her er en del verber som vi ofte møter i kirkespråk. De bøyes som *amo*. Prøv dem.
- adorare* å tilbe.
culpāre å dadle, anklage, bebreide.
dare å gi.
glorificāre å ære.
interrogare å spørre.
liberare å befri.
magnificāre å opphøye, forherlige.
narrare å fortelle.
ornare å pynte.
putare å mene, tenke.
vocare å kalle, rope på.
- B. *et* og.
sed men.
me meg.
te deg.
quis? hvem.
quid? hva?

C.

OPPGAVE.

- Ornat.
- Adoro te.
- Magnificat.
- Voco te.
- Quid putātis?
- Interrogāmus.
- Quid narras?
- Culpat me, te laudat.
- Adorant te laudant.
- Putat sed non interrogat.
- Quid datis?
- Quis me interrogat?
- Do.
- Laudāmus te, adorāmus te, glorificāmus te.

Metoden er alltid den samme:

- Les leksen godt flere ganger.
- Gjennomgå oppgaven ved hjelp av leksen.
- Skriv oppgaven uten hjelp.
- Rett mulige feil.
- Skriv tilbake til latin uten hjelp.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo